

**Результати досягнень у галузі природничих,
соціогуманітарних та технічних наук за 2020 рік**

Проведені протягом 2020 року дослідження дозволили отримати ряд важливих теоретичних та прикладних результатів:

За напрямком: Інституційні чинники розвитку ринкового середовища:

– розроблено теоретико-методологічне забезпечення діагностики ефективності логістичних ланцюгів товарних ринків, в підґрунтя якого закладено множину принципів, синтез наукових підходів з акцентом на відтворювальний, систему збалансованих кількісно-якісних індикаторів для діагностики логістичних тенденцій, закономірностей і проблем розвитку ланцюгів товарних ринків у внутрішньому та зовнішньому вимірі; обґрунтовано науково-прикладні засади організаційно-економічних механізмів формування ефективних логістичних ланцюгів товарних ринків, теоретико-методичний базис логістичних «розривів» потокових процесів товарного ринку на основі відтворювального підходу та GAP-аналізу (акад. НАНУ Буркинський Б.В., Нікішина О.В., Тараканов М.Л.).

– розроблено теоретико-методологічні засади розвитку ринку інноваційних технологій (РІТ) на основі обґрунтування структурної моделі РІТ (базуючись на запропонованих методологічних принципах його побудови та розумінні двоїстої ролі держави на цьому ринку) та методичного підходу до відбору факторів розвитку РІТ з позиції техно-глобалізму, що дозволило сформувавши класифікацію факторів розвитку РІТ за двома групами (факторами екзогенного та ендогенного характеру), а також до оцінки впливу факторів внутрішнього середовища на розвиток регіонального РІТ із використанням системно-праксеологічного підходу (Шлафман Н.Л., Уманець Т.В.).

– науково обґрунтовано категорію схильності інвестиційної системи до відтоку капіталу, виражену як частку валового національного продукту, що буде експортовано за кордон, внаслідок зростання макропоказників розвитку економіки в умовах низької спроможності інституціонального середовища до підтримки стратегічних капіталовкладень (Лайко О.І.).

– розроблено методичний інструментарій для оцінки ступеню інвестиційної орієнтованості валової доданої вартості на основі визначення її залежності від капітальних інвестицій та виявлено закономірність постійного зниження інвестиційної складової у доданій вартості в національній економіці за останні 14 років (Лайко О.І.).

за КПКВК 6541230:

– науково обґрунтовано ціль стратегічного регулювання розвитку підприємницької діяльності у вигляді підвищення її продуктивності як суспільно корисного результату від ефективного перетворення матеріальних, фінансових, енергетичних, інтелектуальних,

організаційно-управлінських ресурсів, компетентностей, можливостей, на якісно нові економічні блага з більшою цінністю і корисністю, відповідно до потреб та очікувань зацікавлених сторін (Лайко О.І., Горячук В.Ф., Шлафман Н.Л).

– розроблено проєкт Стратегії підвищення продуктивності підприємницької діяльності, яка враховує продуктивність та потенціал підприємництва на основі доданої вартості, та містить такі групи завдань як: максимізація створення доданої вартості, як головного показника оцінки продуктивності; врахування прихованих активів; вдосконалення фінансово-економічної політики стимулювання розвитку виробничого підприємництва, скорочення непродуктивних витрат на адміністрування податків; запровадження системи раннього запобігання банкрутству, моніторингу, менторингу і консультування, юридичної допомоги підприємцям; забезпечення сталості індустріального курсу розвитку підприємництва; залучення до господарського обороту прихованих активів підприємств (Лайко О.І., Горячук В.Ф., Шлафман Н.Л).

*За напрямком: **Транспортно-транзитний потенціал України та механізми його реалізації:***

– розроблено методичний підхід до оптимізації мультимодальних та інтермодальних перевезень вантажів шляхом їх координації та інтеграції у єдиний інформаційний простір з країнами Європи; формування алгоритму передпроектної перевірки пропускну здатності маршрутів просування вантажів в умовах динамічних інформаційних потоків, обтяжених масштабними фінансовими кризами; для ефективної організації мультимодальних перевезень обґрунтовано доцільність створення національного автоматизованого центру (Ільченко С.В.).

– удосконалено інструментальне забезпечення динамічного управління змішаними перевезеннями на основі врахування на певних етапах маршрутів поглинальних чи інтегральних ризиків іншої природи, значних за величиною та таких, які відсутні за звичайних умов, із застосуванням алгоритму виявлення та врахування їх мультиплікативного характеру та алгоритму мінімізації економічних втрат, пов'язаних з ризиками десинхронізації на етапі перевалювання вантажів; теоретичні засади формування механізму державного регулювання змішаних перевезень на основі системоутворювальних чинників за їх інструментальним впливом та за критерієм оптимальності векторів розвитку транспортної системи країни (Ільченко С.В.).

*За напрямком: **Інституційні механізми екологізації економіки:***

- розроблено теоретичні основи діагностики процесу секторального управління, в основу якої покладено принцип нелінійного підходу до функціонування економіко-екологічних систем. Визначено характерні риси та алгоритм поведінки цієї системи; сформульовано принципи нелінійного підходу до управління процесами екологізації як складових методології нелінійного підходу. Доведено необхідність зміни цілеполягання розвитку галузевих стратегій в напрямку екологізації шляхом імплементації принципів нелінійності в управління секторальним розвитком як альтернативи лінійних тенденцій економічного росту (Купінець Л.Є., Степанов В.М.)

- розроблено теоретико-методичний підхід до визначення трансформаційного потенціалу сфери взаємозв'язків «економіка вражень – інклюзивний розвиток – природокористування» як здатності країни до управління змінами в напрямку реалізації концепції сталого розвитку, скоригованого відповідно до положень курсу European Green Deal, на прикладі аналізу рівня досягнень ЦСР в Україні, в середньо- та довгостроковій перспективі, а також, на основі визначених кількісних результатів готовності до змін, ідентифікації пріоритетних напрямків євроінтеграційної «зеленої» трансформації економіки України для сталого майбутнього в 2030 і 2050 роках (Петрушенко М.М., Шевченко Г.М., Хумарова Н.І.).

- розроблено науково-методичний підхід до визначення взаємозв'язку між економікою вражень і економікою добробуту, на прикладі оцінювання динамічного соціо-еколого-економічного стану оздоровчої рекреації регіону за допомогою індексного методу / середнього геометричного значень релевантних відносних показників / індексів (інклюзивності, економіки досвіду, оздоровлення внаслідок відпочинку, відновлювальної функції відпочинку, екології оздоровчої рекреації), результати якого є підґрунтям для вирівнювання ситуації з оздоровчою рекреацією в регіонах країни, відповідно до принципів інклюзивності та сталості (Хумарова Н.І., Шевченко Г.М., Петрушенко М.М.).

за КПКВК 6541230:

- розроблено теоретико-методичне забезпечення комплексної оцінки інвестиційно-інноваційної політики природокористування на макро-, мезо- рівнях та визначені цілі, завдання, множини принципів, ідентифікації на основі європейських практик ключових домінант інвестиційно-інноваційної політики природокористування, взаємопов'язаних із Цілями сталого розвитку (ЦСР) України на засадах впровадження інноваційної «квадро-спіралі» у сферу природокористування (акад. НАН України Буркинський Б.В., Нікішина О.В., Андреева Н.М.).

- сформовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо формування інституціонального базису інвестиційно-інноваційної політики раціонального

природокористування національної економіки, які на відміну від існуючих підходів базуються на 1) визначенні бар'єрів і факторів стримування міжнародної інвестиційно-інноваційної політики раціонального природокористування; 2) імплементації світового досвіду використання механізмів стимулювання та інструментарію щодо сталого, відповідального та «зеленого» інвестування; 3) з'ясуванні економіко-екологічних стратегічних пріоритетів – домінант трансформації механізмів та інструментарію вітчизняної економіки (акад. НАН України Буркинський Б.В., Нікішина О.В., Андреева Н.М.).

– розроблено теоретико-методологічний підхід до визначення економічного змісту природно-ресурсних активів рекреаційно-туристичної сфери, що полягає в ідентифікації їх як ресурсів (в еволюційному ланцюгу «природні ресурси – природно-ресурсний потенціал – природний капітал – природні активи»), від залучення яких в економічну діяльність одержується вигода, а також його обґрунтування за результатами аналізу чинників формування цих активів як основи національного багатства та сталого розвитку країни, а також принципів державного управління ними (Шевченко Г.М.).

За напрямком: Соціально-економічний розвиток південних регіонів України

- розроблено методичний інструментарій з оцінки: ступеню економічного розвитку та індустріалізації територіальної господарської системи базового рівня (міста, об'єднаної територіальної громади, селища, села); ефективності провадження співробітництва громад на основі структуривання укладених ними угод про співпрацю за ознакою відповідності пріоритетам розвитку локальної територіально-господарської системи; сталості розвитку регіонів і територіальних громад на основі розширення переліку індикаторів ЦСР №1-№12 30-ма запропонованими показниками базового рівня в складі індикаторів якості проживання населення в ОТГ, рівня розвитку локальних територіально-виробничих утворень і бюджетної спроможності (акад. НАНУ Буркинський Б.В., Лайко О.І.);

- визначено пріоритети економічного розвитку і співробітництва територіально-господарських систем на базовому рівні в напрямку: максимізації доданої вартості і формування ланцюгів внутрішнього забезпечення її відтворення, участі в міжрегіональному та міжнародному економічному обміні на основі ефективного використання локальних ресурсів, підвищення рівня функціональності, інноваційності та бюджетної спроможності, які виділено на основі мережевого моделювання, системного, інституціонального аналізу, та у відповідності до положень Європейської регіональної політики і напрямку № 4 Концепції реформування місцевого самоврядування в Україні – формування економічної та матеріальної бази для розвитку спроможних територіальних громад (Лайко О.І., Горячук В.Ф., Осипов В.М., Єрмакова О.А., Єжов М.Б.).

За напрямком: Досягнення в галузі збереження та поліпшення стану навколишнього середовища та сталого розвитку:

– обґрунтовано теоретико-методичні підходи до формування резервів природноресурсних активів і супутніх послуг у сфері економіки вражень, із їх використанням у майбутньому за принципом опціонної вартості; на основі моделі Блека-Шоулза здійснено розрахунки премії call-опціону, на прикладі лікувальних грязей Куяльницького лиману, для обґрунтування доцільності формування досліджуваних резервів, як в інтересах резервовласника, так і резервоотримувача, що дозволяє підвищити рівень забезпечення реалізації концепції сталого та інклюзивного розвитку на територіальному рівні (Костецька К.О., Хумарова Н.І., Шевченко Г.М.).

за КПКВК 6541230:

- розроблено науково-методичний базис активізації природно-екологічної діяльності промислових парків в Україні, який дозволяє ідентифікувати рівень формалізації екологічної складової в концепціях промислових парків шляхом їх чотирьохрівневого порівняльного аналізу, а саме: за ступенем відображення економічних, соціальних і природно-екологічних аспектів у формулюванні мети, завдань і принципів; за ступенем обґрунтованості в часовому та просторовому вимірах, із урахуванням природно-екологічних аспектів, плану розвитку парку; за рівнем візуалізації релевантної оргструктури парку в його дескриптивній організаційній моделі; за рівнем комплексності аналізу чинників, які впливають на очікуваний результат, у його фінансово-інвестиційному, соціально-економічному та природно-екологічному аспектах (Хумарова Н.І., Петрушенко М.М.).

АНОТОВАНІ ЗВІТИ ЗА БЮДЖЕТНОЮ ТЕМАТИКОЮ ІНСТИТУТУ ЗА 2020 Р.

Виконання відомчої фундаментальної тематики:

НДР «МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЄЮ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ» (науковий керівник д.е.н., проф. Купінець Л.Є., реєстраційний № 0119U000228, строк виконання 01.01.2019–30.12.2021рр.).

НДР «ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЛОГІСТИКИ ТОВАРНИХ РИНКІВ» (наукові керівники теми: академік НАН України, д.е.н., проф. Буркинський Б.В., д.е.н., с.н.с. Нікішина О.В., реєстраційний № 0119U000227, строк виконання 01.01.2019–31.12.2021 рр.).

НДР «ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ ВРАЖЕНЬ В ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ» (науковий керівник д.е.н., проф. Хумарова Н.І., реєстраційний № 0119U000229, строк виконання 01.01.2019–31.12.2021 рр.)

НДР «ФОРМУВАННЯ ЗАСАД ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ІНТЕРМОДАЛЬНИХ І МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА ТРАНЗИТНИХ ВАНТАЖІВ» (науковий керівник д.е.н., проф. Ільченко С. В., реєстраційний № 0118UU000204, строк виконання 01.01.2018 – 31.12.2020 рр.)

Виконання відомчої прикладної тематики:

НДР «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ» (наукові керівники: академік НАНУ, д.е.н., проф. Буркинський Б.В., д.е.н., с.н.с. Лайко О.І., реєстраційний № 0119U002419, строк виконання 01.07.2019–31.12.2021 рр.)

НАУКОВИЙ ПРОЄКТ,

**що виконується за грантом НАН України дослідницьким лабораторіям/групам
молодих вчених НАН України на 2020-2021рр.**

НДР «ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИХ АКТИВІВ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ» (науковий керівник д.е.н., доц. Шевченко Г.М., реєстраційний № 0120U100159, строк виконання 01.2020 - 12.2021 рр.)

**Цільова програма наукових досліджень НАН України
„Траєкторія сталого розвитку України до 2030 року”
(Рішення Бюро Відділення економіки НАН України,
протокол № 8 від 25.09.2018р.)**

НДР «ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД РОЗВИТКУ РИНКУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ» (науковий керівник д.е.н., пров.н.с. Шлафман Н.Л., реєстраційний № 0119U002418, строк виконання 01.07.2019–31.12.2021рр.)

**Цільова комплексна міждисциплінарна програма наукових досліджень НАН України з
проблем сталого розвитку та раціонального природокористування в умовах
глобальних змін навколишнього середовища на 2020-2024 рр.**

(Розпорядження Президії НАН України від 11.06.2020 № 260)

НДР «ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОРСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ВІД ЗАБРУДНЕННЯ СУДНАМИ» (науковий керівник д.е.н., проф. Ільченко С.В., реєстраційний № 0120U103050, строк виконання 15.06.2020-31.12.2024 рр.)

**Додаткові відомчі теми науково-дослідних робіт 2020 р.,
керівниками яких є молоді вчені**

(Постанова Президії НАН України № 337 від 18.12.2019р.)

НДР «РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СКОРОЧЕННЯ ВІДТОКУ КАПІТАЛУ» (науковий керівник д.е.н., с.н.с. Лайко О.І., реєстраційний № 0120U101900, строк виконання 01.01 – 31.12.2020р.)

***Виконання додаткової відомчої прикладної тематики
за бюджетною програмою Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових
досліджень» (КПКВК 6541230)***

(постанова Президії НАН України від 18.12.2019 № 339)

НДР «ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ» (наукові керівники акад. НАН України, д.е.н., проф. Буркинський Б.В., д.е.н., с.н.с. Лайко О.І., реєстраційний № 0120U101163, строк виконання 01.01.2020 – 31.12.2021рр.).

НДР «ДОМІНАНТИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ» (наукові керівники акад. НАН України, д.е.н., проф. Буркинський Б.В., д.е.н., проф. Андреева Н.М., реєстраційний № 0120U100160, строк виконання 01.01.2020 – 31.12.2021рр.).

Господогвірна тема НДР

НДР «ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИЗИРСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (ВОТГ)» (період виконання: 19.08 – 31.12.2020; договір про надання консультаційних послуг від 19.08.2020р).

ВИКОНАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ

1. «Транснаціональне кластерне співробітництво в аграрно-продовольчому секторі, на основі методу розумної спеціалізації у Дунайському регіоні - S3Cluster», 2018-2021рр.
2. “Marine and River Litter Elimination New Approach” (“Новий підхід в усуненні морського і річкового забруднення”) – MARLENA eMS BSB – 139, 17.08.2018-16.02.2021рр.
3. “Sustainable Agricultural Trade Network in Black Sea Basin” (“Стійка сільсько-господарська торговельна мережа в Чорноморському басейні”)- AgriTradeNet eMS BSB - 383, 02.08.2018-01.12.2020рр.

4. «Подолання нездатності сприяти вторинному підприємництву в Дунайському регіоні» (Embracing failure to facilitate second-chance entrepreneurship in the Danube region (Danube Chance 2.0). 07.2018-07.2021
5. «Стале фінансування позитивних соціальних змін» (Leveraging Finance 4 positive Social Change - Finance4SocialChange). 07.2018-07.2021.
6. «Master in Smart Transport and Logistics for Cities» SmaLog (Розумний транспорт і логістика для міст) (№585832-EPP-1-2017-1-IT-EPPKA2-SBHE-JP, 2018-2021pp.